

Гапон В. В.

кандидат педагогічних наук, начальник відділу освітнього інформаційного забезпечення ДНУ «Інститут освітньої аналітики», Київ, Україна, v.gapon@iea.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7521-5450>

Чимбай Л. Л.

завідувач сектора системного та телекомунікаційного забезпечення відділу освітнього інформаційного забезпечення ДНУ «Інститут освітньої аналітики», Київ, Україна, l.chimbay@iea.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4647-2471>

Попкова Л. В.

науковий співробітник сектора системного та телекомунікаційного забезпечення відділу освітнього інформаційного забезпечення ДНУ «Інститут освітньої аналітики», Київ, Україна, l.popkova@iea.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9434-1775>

СТАН ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

Анотація. У статті наведено результати дослідження стану вивчення іноземних мов та навчання мовами національних меншин і корінних народів у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО). Для цього проаналізовано наукові джерела й сучасні нормативно-правові акти з окресленої проблематики. У них визначено, що популяризація оволодіння іноземними мовами є ключовим чинником у вихованні особистості, здатної до міжкультурної комунікації, якій сприяють процеси євроінтеграції та глобалізації. На основі опрацьованої статистичної інформації авторами проаналізовано тенденції у вивченні іноземних мов як самостійного предмета й у рамках вибірових курсів, навчанні мовами національних меншин у ЗЗСО. Наразі в школах вивчається 30 іноземних мов країн світу. Найпоширенішими визначено англійську, німецьку, французьку, польську, іспанську. Проведено порівняльний аналіз отриманих результатів зі статистичними даними Євростату (European Statistical Office), який дає підстави констатувати, що показники вивчення англійської мови в Україні перебувають на рівні країн Європейського Союзу, а німецької, французької, іспанської – дещо поступаються іншим країнам. У статті наведено результати аналізу навчання мовами національних меншин у ЗЗСО. За такої різноманітності мов, що вивчаються, ключовою проблемою стає наявність і підготовка педагогічних кадрів відповідної кваліфікації. У зв'язку з цим проаналізовано обсяги випуску за державним замовленням фахівців із вищою освітою філологічних спеціальностей.

Ключові слова: євроінтеграція, іноземні мови, багатомовна освіта, Європейський Союз, мова навчання, мови національних меншин, підготовка фахівців.

JEL classification: I21, I23, Y10.

DOI: 10.32987/2617-8532-2024-2-45-64.

У непростий період військової агресії рф Україна постала перед необхідністю вирішувати глобальні завдання, пов'язані з процесом інтеграції в європейський простір і виконанням положень Цілей сталого розвитку (ЦСР). Для майбутнього відновлення й економічного прориву України освіта визнана пріоритетним напрямом, який матиме довгостроковий вплив на всі сфери життя. Її трансформація в умовах воєнного стану є великим викликом для держави, але водночас потребою всупереч перешкодам.

Для подолання ключових проблем у галузі освіти Міністерство освіти і науки України (МОН) визначило дев'ять стратегічних пріоритетів і цілей, які знайшли відображення в Стратегічному плані діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року [1]. У документі зазначено, що одним із принципів, якими керується освітня політика, є євроінтеграція та глобалізація, спрямовані на виховання особистості для активної ролі в глобалізованому світі, що здатна до міжкультурної комунікації, а це, у свою чергу, потребує популяризації оволодіння іноземними мовами.

Знання іноземної мови розширює кругозір учнів, дає уявлення про країну, де поширена ця мова, її культуру та історію, а також є показником освіченості й рівня інтелектуального розвитку. Володіння хоча б однією іноземною мовою стає невід'ємною мінімальною вимогою для кожного, хто хоче побудувати вдалу кар'єру, досягти успіху, бути конкурентоспроможним на ринку праці.

В умовах сьогодення, коли зростає потреба в комунікативних мовних навичках для всіх вікових груп насе-

лення, особливо актуальними стають вимоги до вивчення іноземних мов у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО). Зміст навчання в цих закладах передбачає вивчення мови народу, який нею спілкується, та ознайомлення з його культурою. Такий підхід виховує готовність до міжкультурної комунікації в межах типових сфер, тем і ситуацій спілкування, визначених навчальною програмою.

В. М. Солощенко констатує, що в умовах, коли Україна «прагне стати рівноправним членом Європейського Союзу, знання іноземних мов, зокрема вільне володіння мовами країн-учасниць ЄС, стає першочерговим у житті молоді нашої держави. Набуття особою інтегративних комунікативних навичок іноземною мовою для професійно-ділового спілкування з представниками інших культур дозволяє ефективно реалізовувати свої знання, конкурувати на міжнародному ринку праці, отримати бажану роботу та гідну її оплату» [2]. Дослідниця аналізує провідні методики викладання іноземної мови в Європі, зокрема наукові теоретичні й педагогічні дослідження, практичний досвід щодо організації і змісту предметно-мовного інтегрованого навчання

Розроблення інноваційних проєктів щодо методології викладання іноземних мов у ЗЗСО передбачає формування мережі закладів, де використовуються програми навчання з новими технологіями іншомовної освіти, що ґрунтуються на передовому міжнародному досвіді.

В. Г. Кремень, О. І. Ляшенко, О. І. Локшина вважають, що важливою складовою інтеграції України у світову спільноту є входження її національної

системи освіти до європейського освітнього простору. Ученими здійснено порівняльний аналіз розвитку вітчизняної системи загальної середньої освіти й змін в освітніх системах країн Європи в результаті реформ та інновацій, що запроваджуються останнім часом в європейському освітньому просторі. Авторами сформульовано пропозиції щодо вдосконалення організації освітнього процесу в українських школах у контексті трансформаційних процесів, що відбуваються в загальній середній освіті України [3].

Ю. О. Талалай зауважує, що впродовж останніх десятиліть освітні системи країн Центральної Європи (Австрії, Чехії, Словаччини, Польщі, Угорщини) зазнали якісних змін у галузі шкільної іншомовної підготовки особистості. Мультилінгвізм у цих країнах став основним принципом організації мовної політики сучасної багатомовної й багатонаціональної Європи. Це може слугувати орієнтиром у процесі розвитку сучасної вітчизняної системи навчання іноземних мов, особливо на рівні старшої школи [4].

У публікаціях О. Л. Фідкевич і Н. І. Богданець-Білокаленко [5] наведено аналіз тенденцій розвитку сучасної багатомовної освіти у світі та в Україні. Обґрунтовано функції багатомовної компетентності як результату інтегрованого навчання кількох мов (рідної, державної й іноземної). На думку вчених, актуальність цього питання зумовлюється як процесом глобалізації та необхідністю міжнаціонального спілкування, так і завданнями підтримки розвитку державної мови, збереження мов корінних народів та національних меншин. Такі положення співзвучні з мовно-освіт-

ньою політикою Ради Європи, яка спрямована на збереження й захист культурного та мовного спадку національних спільнот, на перетворення багатомовності з перешкоди в спілкуванні на джерело взаємного духовного й культурного збагачення.

Названі дослідниці констатують, що результати експерименту у ЗЗСО Чернівецької, Одеської й Закарпатської областей, де багатонаціональний склад населення, свідчать про ефективність застосування програм європейських країн в Україні для формування багатомовності дітей і учнів. Вони наголошують, що українська законодавча база не суперечить головним ідеям і завданням реалізації багатомовної освіти, але існують певні проблеми теоретичного рівня, принципів добору ефективних методів і технологій її реалізації, розроблення методичних засобів та підготовки фахівців [5].

Високо оцінюючи внесок багатьох учених у ґрунтовне вивчення запропонованої тематики, ми вважаємо, що залишається потреба в подальшому дослідженні ролі іноземних мов у реаліях нашої країни.

Метою цієї статті є аналіз стану вивчення іноземних мов як самостійного предмета, у рамках вибіркового курсів (факультативно або в гуртках) та навчання мовами національних меншин у ЗЗСО в контексті виконання Рекомендацій Європейського парламенту і Ради ЄС та інтеграції України у світовий освітній простір.

Постановою Кабінету Міністрів України «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти» від 30.09.2020 № 898 затверджено Державний стандарт базової середньої освіти, який рег-

ламентує мету та принципи освітнього процесу в закладах базової середньої освіти. До розроблення документа було залучено міжнародних експертів Польщі, Норвегії, Фінляндії. Основні вимоги до знань і вмінь базуються на Рекомендаціях Європейського парламенту та Ради ЄС щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя. На першому місці в переліку основних компетенцій – вільне володіння державною мовою, на другому – здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) й іноземними мовами. Таким чином, після закінчення кожного з двох циклів – адаптаційного (5–6-й класи), коли учні досягають рівня A2, і базового предметного навчання (7–9-й класи) – рівня B1, на законодавчому рівні регламентовано оволодіння школярами певним рівнем знань іноземних мов із метою вироблення комунікативних навичок, здатності й готовності використовувати мову в різнопланових ситуаціях і сферах спілкування [6]. Ці рівні узгоджуються із Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти. Наразі в школах вивчається 30 іноземних мов країн світу, серед яких є як мови країн Західної Європи, так і мови країн Азії, й навіть латинська, яку відносять до так званих мертвих мов.

Інформаційною базою дослідження слугували статистичні зведені таблиці № Д-7-8 «Відомості про мови навчання та вивчення мови як предмета в закладах загальної середньої освіти (без спеціальних ЗЗСО)» по закладах всіх міністерств, відомств і приватних закладах на початок 2021/2022 та 2023/2024 н. рр., відкриті інформаційні джерела. Інфор-

мація в них групується за закладами, де навчання ведеться однією мовою, й учнями в них; закладами, де навчання ведеться двома та більше мовами, й учнями в них; закладами, де мова вивчається як самостійний предмет і в рамках вибіркового або інтегрованих курсів.

Наслідки військової агресії РФ проти України для всіх галузей національної економіки та сфер життя нашої держави є руйнівними. Істотною мірою це торкнулося соціальної сфери загалом і освіти зокрема. Для ланки загальної середньої освіти серйозним викликом стало знищення інфраструктури закладів, втрата й відтік кадрового складу та здобувачів, які вимушені переміститися до безпечніших регіонів країни й за кордон.

Порівняльний аналіз даних на початок 2021/2022 і 2023/2024 н. рр. засвідчив зменшення за цей період кількості закладів на 9,7 %, а чисельності учнів – на 7,65 %. У 98,41 % шкіл України навчання ведеться державною українською мовою, що майже на 3 % більше порівняно з 2021/2022 н. р. Аналіз динаміки мережі ЗЗСО та їх частки з навчанням українською мовою в попередній період, а саме протягом 2004/2005–2020/2021 н. рр., виконаний В. В. Гапон і Є. П. Цоколенко, довів значне зростання цього показника як загалом по Україні, так і за типом місцевості [7].

У восьми областях є школи, де заняття ведуться мовою національних меншин або корінних народів, а українська мова вивчається як самостійний предмет. Інформацію про поширеність вивчення іноземних мов і навчання мовами національних меншин у ЗЗСО наведено в дослідженнях С. Л. Лондара, А. О. Литвинчука,

Н. В. Титаренко, Т. О. Дронь. За результатами складання тестів ЗНО/НМТ з української мови автори дослідили рівень володіння українською мовою випускниками ЗЗСО з угорською мовою навчання [8].

У цьому дослідженні аналіз проводився за мовами навчання в розрізі областей; мовами, що вивчаються як самостійний предмет і в рамках вибіркового курсів. Для цього розраховано: чисельність учнів, що опановують певну мову як суму тих, хто навчається мовою, вивчає її як самостійний предмет, вивчає мову в рамках вибіркового курсів; частку ЗЗСО, де навчання ведеться певною мовою;

частку учнів, що навчаються нею, у загальному контингенті. До чисельності учнів, що вивчають мову як самостійний предмет, входять ті, що вивчають її як другу іноземну. Для аналізу розраховано частку учнів, що вивчають мову як другу іноземну, у загальній групі тих, хто її вивчає.

У табл. 1 наведено частку контингенту учнів, що навчаються іноземними мовами або вивчають їх як самостійний предмет і в рамках вибіркового та інтегрованих курсів.

Мови гінді, данську, норвезьку, перську, шведську, фінську, албанську вивчають дуже мало учнів, тому в таблиці їх окремо не відображено,

Таблиця 1

Частка контингенту учнів, які вивчають певну іноземну мову або навчаються нею, загалом по Україні, %

Мова	2021/2022 н. р.	2023/2024 н. р.	Різниця
Англійська	98,04	97,93	-0,11
Німецька	15,05	14,30	-0,75
Польська	2,23	2,77	0,54
Французька	3,12	2,73	-0,39
Румунська	0,44	0,50	0,06
Угорська	0,51	0,46	-0,05
Іспанська	0,43	0,45	0,02
Болгарська	0,22	0,21	-0,01
Іврит	0,12	0,13	0,01
Китайська	0,08	0,07	-0,01
Молдовська	0,13	0,07	-0,06
Словацька	0,04	0,06	0,02
Гагаузька	0,03	0,03	0,00
Новогрецька	0,07	0,03	-0,04
Російська	14,91	0,03	-14,88
Чеська	0,03	0,03	0,00
Інші	0,03	0,03	0,00
Латинська	0,03	0,02	-0,01
Італійська	0,02	0,02	0,00
Корейська	0,02	0,02	0,00
Арабська	0,02	0,02	0,00
Кримськотатарська	0,01	0,01	0,00
Турецька	0,01	0,01	0,00
Японська	0,02	0,01	-0,01

Складено авторами за: [9; 10].

а віднесено до групи «Інші». Ці мови вивчаються лише у ЗЗСО м. Києва.

Відповідно до навчального плану, починаючи з 5-го класу передбачено можливість вивчення другої іноземної мови, вибір якої здійснюється з урахуванням об'єктивних і суб'єктивних чинників, як-от: наявність кадрів, можливості навчально-матеріальної бази закладу, бажання учнів. Знання двох іноземних мов стає необхідною умовою для успішного життя в сучасному світі; відкриває перед дітьми ширші можливості для навчання, особистого розвитку; сприяє розвитку когнітивних здібностей, пам'яті, уваги та логічного мислення.

За даними Євростату [11], у 2022 р. 60,8 % учнів старших класів середньої школи в країнах ЄС вивчали дві або більше іноземні мови як обов'язкові предмети або обов'язкові навчальні програми. У дев'яти країнах ЄС цей показник сягав понад 90 %. Це майже всі старшокласники у Франції (99,7 %), Румунії та Словаччині (по 98,9 %), Чехії (98,8 %). По-

над 90 % учнів вивчають дві іноземні мови у Фінляндії (96,2 %), Словенії (95,3 %), Люксембурзі (93,3 %), Хорватії (93,2 %). Найнижчі показники спостерігаються в Португалії (7,5 %), Ірландії (9,4 %), Італії (24 %).

У вітчизняних ЗЗСО найбільше іноземних мов вивчається в школах м. Києва (23 мови), Одеської (15), Київської (13), Львівської (11) областей (рис. 1).

Як свідчать дані табл. 1, найпопулярнішими серед учнів є англійська, німецька, польська, французька мови.

Англійська є мовою міжнародного спілкування, офіційною – для 57 країн і рідною – для чотирьох країн світу. Володіння англійською мовою дає змогу людям із різних країн розуміти один одного, вивчати культурні традиції й надбання різних країн, виконувати спільні завдання, ділитися знаннями, мати доступ до світових інформаційних ресурсів. Найсучасніші технології, наукові відкриття, результати спільних досліджень фахівців різних галузей здебільшого презентуються англійською мовою.

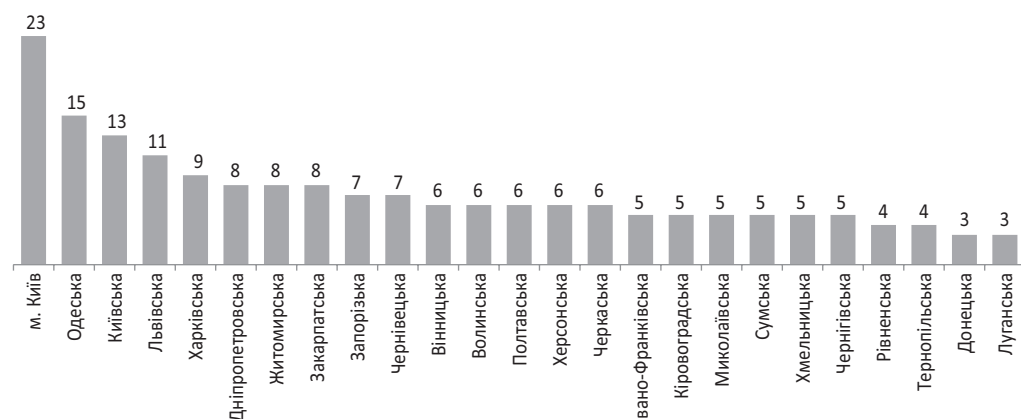


Рис. 1. Кількість іноземних мов, що вивчаються у ЗЗСО України, у розрізі областей у 2023/2024 н. р., од.

Побудовано авторами за: [10].

Найпоширенішою для вивчення вона є і в країнах ЄС. У табл. 2 наведено частку учнів за класами, які вивчають англійську мову, у загальній чисельності учнів відповідних класів у розрізі країн-членів ЄС станом на 2021 р. Для порівняння до таблиці внесено розраховані дані по Україні на початок 2021/2022 н. р.

За даними Євростату, у рамках початкової освіти у 2021 р. 84,2 % учнів у країнах ЄС вивчали англійську, яка

є обов'язковою в початкових закладах низки країн. Від 99 до 100 % учнів із Кіпра, Мальти, Іспанії, Польщі, Австрії вивчали англійську мову як іноземну. У Греції, Латвії, Франції, Італії, Швеції, Фінляндії та Хорватії цей показник перебуває в межах 90–98 %. У Бельгії відсоток учнів початкової школи, які вивчали англійську, становить 12,9 %, що пов'язано з переважним вивченням інших офіційних державних мов (нідерландської,

Таблиця 2

Частка учнів, які вивчають англійську мову в країнах ЄС, станом на 2021 р., %

Країна	1–4-й класи	5–9-й класи	10–12-й класи
Австрія	99,00	99,80	99,70
Бельгія	12,90	65,90	95,40
Болгарія	78,00	91,90	90,90
Греція	98,00	99,20	98,50
Данія	86,50	100,00	76,40
Естонія	71,00	95,50	98,30
Ірландія	–	–	–
Іспанія	100,00	99,50	98,20
Італія	96,00	100,00	99,90
Кіпр	100,00	99,50	99,60
Латвія	97,00	97,10	98,60
Литва	72,50	96,80	95,70
Люксембург	0,50	64,80	100,00
Мальта	100,00	100,00	100,00
Нідерланди	45,00	97,60	100,00
Німеччина	58,00	100,00	94,70
Польща	99,00	98,20	95,80
Португалія	69,00	96,10	65,30
Румунія	79,00	99,70	99,50
Словаччина	85,00	97,10	99,50
Словенія	80,00	100,00	96,40
Угорщина	45,00	75,70	92,00
Фінляндія	92,00	99,50	99,10
Франція	96,00	99,50	99,90
Хорватія	92,00	98,20	99,80
Чехія	79,50	98,30	100,00
Швеція	94,50	100,00	100,00
Україна	97,02	98,25	96,77

Складено авторами за: [9; 11; 12].

французької, німецької – залежно від регіону). У Люксембурзі англійська мова практично не викладалася в початковій школі, увага зосереджувалася на вивченні кількох офіційних мов (французької, німецької й люксембурзької).

У молодших класах середньої школи Данії, Німеччини, Італії, Мальти, Словенії, Швеції станом на 2021 р. англійську як іноземну мову вивчали всі учні (100 %). У решті країн, за винятком Люксембургу (64,8 %), Бельгії (65,9 %) й Угорщини (75,7 %), цей показник перебуває в межах 91,9–99,7 %.

Серед учнів старших класів середньої школи, які навчаються за загальною програмою в країнах ЄС, частка тих, хто вивчає англійську, у 2021 р. становила 96,8 %.

В Україні у 2023/2024 н. р. англійська мова вивчається у 12 065 ЗЗСО (без спеціальних ЗЗСО), що становить 97,68 % загальної кількості закладів в Україні, на 0,47 % більше порівняно з 2021/2022 н. р.

За контингентом учнів загалом по Україні англійську мову вивчають 3 787 810 осіб (97,93 % загальної чисельності учнів ЗЗСО (без спеціальних ЗЗСО)), з них як самостійний предмет – 3 778 241 особа (99,75 % загальної чисельності тих, хто вивчає мову, що на 0,2 % більше порівняно з 2021/2022 н. р.), у т. ч. 1,61 % учнів вивчають її як другу іноземну мову; у рамках вибіркового курсу – 0,25 %, як мовою навчання англійською послугуються 24 учні (м. Київ). У всіх областях англійська мова вивчається з першого класу. Високий відсоток обрання цієї мови для вивчення й низький показник того, що мова вивчається як друга іноземна, свідчить

про її престижність і про те, що більшістю учнів вона заявлена як перша іноземна. Зазвичай учні отримують більше знань з першої іноземної мови, ніж з наступних, що вивчають.

У всіх областях, за винятком Запорізької та Луганської, збільшується частка учнів, що вивчають англійську мову як самостійний предмет, – від 0,01 % у Закарпатській області до 1,17 % в Черкаській, відповідно зменшується число бажаючих опанувати її в рамках вибіркового курсу. Це вказує на зростання популярності англійської мови й усвідомлення молоддю необхідності опановувати її для майбутніх професійних здобутків.

Німецька мова в Україні вважається мовою національних меншин, але посідає друге місце за рейтингом популярності європейських мов та обирається учнями в усіх областях для вивчення як самостійний предмет. Вона належить до західнонімецької підгрупи германських мов і є офіційною державною мовою Німеччини, Австрії, Ліхтенштейну, а також однією з офіційних мов Швейцарії, Люксембургу та Бельгії.

У 2021 р. у низці країн близько шостої частини учнів початкової школи вивчали німецьку мову, зокрема в Хорватії – 18,3 %, Угорщині – 17,5, Греції – 16,5 %. В інших країнах цей показник не перевищував 6,3 %.

У молодших класах середньої школи в країнах ЄС німецьку вивчають 22,4 % учнів. Найвищий показник спостерігається в Люксембурзі (87,8 %), Данії (75,7 %), Нідерландах (57,1 %). У Словаччині, Хорватії, Греції, Чехії, Польщі частка таких учнів перебуває в межах 31,9–48,5 %, а в решті країн не перевищує 19,5 %.

У старших класах середньої школи за загальною програмою німецьку мову як іноземну вивчають 21,8 % учнів.

В Україні на початок 2023/2024 н. р. німецька мова вивчається у 3 614 ЗЗСО (без спеціальних ЗЗСО), що становить 29,26 % загальної кількості закладів. Порівняно з 2021/2022 н. р. частка таких закладів зменшилася на 1,44 %.

Зазначену мову вивчають 551 964 учні, що становить 14,27 % їх загальної чисельності у ЗЗСО (без спеціальних ЗЗСО), що на 0,78 % менше порівняно з 2021/2022 н. р., із них навчаються німецькою мовою 50 осіб в одному закладі в м. Києві. 543 744 особи (98,5 %) вивчають її як самостійний предмет, із них 95 % – це учні 5–12-х класів; у рамках вибіркового курсу – відповідно 1,5 %. Для 79,06 % тих, хто вивчає мову, вона є другою іноземною.

Французька є офіційною мовою Франції, а також франкомовного населення Бельгії, Швейцарії, Канади. Також французькою користується населення багатьох держав Африки, Карибського басейну. Загалом французька є офіційною мовою у 29 країнах і вважається однією із шести офіційних мов ООН.

В ЄС у рамках початкової освіти французьку мову вивчали 5,3 % учнів. Найбільшу їх частку (80 %) зафіксовано в Люксембурзі, де французька й німецька мови є офіційними національними та викладаються як іноземні. У Греції й Іспанії близько однієї п'ятої (19,6 і 18,8 % відповідно) учнів опановують французьку, у Румунії частка таких учнів становить 10,6 %, а в інших країнах – 3 % і нижче.

У молодших та старших класах середньої школи частка учнів, які вивчали французьку мову, істотно вища – 30,5 і 19 % відповідно.

В Україні на початок 2023/2024 н. р. французьку мову в 730 ЗЗСО всіх регіонів вивчають 105 470 учнів, що становить 2,73 % їх загального контингенту. Як самостійний предмет мову вчать 102 876 осіб (97,54 % тих, хто вивчає цю мову), у рамках вибіркового курсу – 2 594 особи (2,46 %). Серед тих, хто опановує французьку мову, 69,64 % учнів вивчають її як другу іноземну. У Сумській області для всіх учнів, що вивчають французьку мову, вона є другою іноземною. З тих, хто вивчає французьку мову як самостійний предмет, 92,5 % є учнями 5–12-х класів.

В усіх областях, за винятком Луганської, Харківської, Кіровоградської, фіксується зменшення чисельності учнів, які вивчають французьку мову, порівняно з періодом до повномасштабного вторгнення РФ на територію України. Найістотнішим воно є в Закарпатській, Донецькій, Чернівецькій областях і м. Києві. Загалом по Україні цей показник знизився на 0,53 %.

Польська мова, як і німецька, є мовою національних меншин та однією з популярних, яку здобувачі середньої освіти обирають для вивчення. Вона належить до слов'янської групи мов, має багатий слов'янський спадок і є офіційною в Польщі, де нею послуговуються в усіх сферах життя.

В Україні польська мова вивчається в 577 ЗЗСО в усіх областях, за винятком Донецької й Луганської, що на 17,5 % більше, ніж на початок 2021/2022 н. р. Частка учнів, які ви-

вчають польську мову, становить 2,77 % їх загального контингенту.

У 2023/2024 н. р. польську мову опановують 107 234 школярі. З них 744 учні навчаються польською мовою в закладах Львівської, 230 учнів – Хмельницької областей, а українську мову вивчають як самостійний предмет. Польську мову як самостійний предмет вивчають 90,67 % всіх, хто вчить мову; для 80,59 % з них вона є другою іноземною. Серед здобувачів освіти, що опановують польську мову, 97,87 % становлять учні 5–11-х класів. У 2023/2024 н. р. порівняно з 2021/2022 н. р. частка учнів, які вивчають польську мову, в їх загальному контингенті зросла на 0,55 %.

Підвищення попиту на вивчення польської мови, ймовірно, пов'язане з міграцією багатьох сімей із дітьми до Польщі та доступними умовами вступу до польських університетів одразу після закінчення школи й без проходження додаткових підготовчих програм. У державних закладах потрібно скласти вступний іспит і довести високий рівень володіння польською або англійською мовою.

Іспанська мова входить до групи лідерів за популярністю серед іноземних мов, посідає четверте місце за чисельністю носіїв і належить до категорії офіційних мов ООН. Вона стала офіційною мовою в понад 20 країнах в Європі, Африці, у більшості країн Центральної та Південної Америки.

Ця мова користується популярністю серед учнів у низці країн ЄС. У рамках неповної середньої освіти у 2021 р. її обрали для вивчення 18,2 % осіб. Франція була єдиною країною ЄС, де іспанську вивчала більшість учнів (55,6 %) молодших класів се-

редньої школи, друге місце посіла Швеція (46 %), а в 20 країнах показник не перевищував 10 %. Приблизно таке саме співвідношення часток спостерігаємо й для старшокласників.

Загалом по Україні на початок 2023/2024 н. р. іспанську мову викладають у 111 ЗЗСО 16 областей і м. Києва. Мову вивчають 17 448 учнів, що становить 0,45 % загальної чисельності здобувачів середньої освіти. Як самостійний предмет іспанську вивчає 15 813 осіб (90,63 % тих, хто вивчає мову) та в рамках вибіркового курсу – 1 635 осіб (9,37 %). Для 74,58 % учнів це друга іноземна мова. Більшість учнів, що оволодівають іспанською мовою, проживають у міських поселеннях (95,8 %), у сільських ЗЗСО іспанська не користується популярністю.

Порівняно з 2021/2022 н. р. частка закладів, де викладається іспанська мова, знизилася на 5,13 %, проте статус мови дещо підвищився й частка учнів, які вчать іспанську, у загальній чисельності здобувачів середньої освіти збільшилася на 0,017 %. На 5,22 % поменшало тих, хто вивчає мову як самостійний предмет, натомість відповідно зросло число охочих вивчати мову в рамках вибіркового курсу. На 5,75 % скоротилася чисельність учнів, для яких ця мова є другою іноземною.

Найбільше ЗЗСО з вивченням іспанської мови в м. Києві, Київській, Одеській, Львівській областях. З'явився один заклад у Полтавській області, а от у Хмельницькій, Рівненській, Луганській, Донецькій областях іспанську мову учні перестали вивчати.

У табл. 3 відображено співвідношення часток учнів, що вивчають

Таблиця 3

Частка учнів, які вивчають вибрані іноземні мови у 2023/2024 н. р., %

Region	Англійська	Німецька	Французька	Іспанська
Вінницька обл.	97,76	7,73	0,80	0,07
Волинська обл.	99,31	10,56	0,43	0,22
Дніпропетровська обл.	97,33	8,43	2,87	0,43
Донецька обл.	99,71	10,09	2,98	–
Житомирська обл.	98,93	13,31	0,90	0,27
Закарпатська обл.	93,24	19,64	4,84	0,00
Запорізька обл.	95,59	16,25	3,16	0,44
Івано-Франківська обл.	97,66	23,25	4,14	0,18
Київська обл.	99,84	10,22	1,67	0,90
Кіровоградська обл.	95,34	10,98	0,61	0,16
Луганська обл.	99,98	4,06	6,40	–
Львівська обл.	99,07	19,15	2,80	0,69
Миколаївська обл.	98,69	10,87	0,50	0,00
Одеська обл.	98,53	14,10	3,86	1,10
Полтавська обл.	98,64	11,60	0,97	0,03
Рівненська обл.	98,49	13,95	1,20	–
Сумська обл.	99,34	10,17	1,20	0,01
Тернопільська обл.	97,07	21,72	1,75	0,00
Харківська обл.	98,43	12,81	3,92	0,27
Херсонська обл.	93,27	11,60	1,63	1,28
Хмельницька обл.	99,47	14,70	0,74	–
Черкаська обл.	99,90	12,39	0,90	0,84
Чернівецька обл.	87,71	17,11	10,81	–
Чернігівська обл.	99,81	9,27	0,82	0,22
м. Київ	99,15	22,40	5,13	1,39
Україна	97,93	14,27	2,73	0,45

Складено авторами за: [10].

англійську, німецьку, французьку, іспанську мови в ЗЗСО України, у загальному контингенті.

Окрім іноземних мов, у вітчизняних ЗЗСО ведеться навчання й викладаються мови національних меншин. Законом України «Про корінні народи України» визначено поняття «корінний народ України» та регламентовано його освітні й мовні права, що полягають у праві створювати свої

заклади освіти чи співпрацювати із закладами освіти всіх форм власності з метою забезпечення вивчення мови, історії, культури відповідного корінного народу та навчання мовою відповідного корінного народу [13].

У табл. 4 в розрізі областей наведено частку учнів, що навчаються мовою національних меншин, у загальній чисельності учнів, які навчаються цією мовою загалом по Україні.

Таблиця 4
Розподіл мов національних меншин за областями у 2023/2024 н. р., %

Region	Болгарська	Гагаузька	Новогрецька	Іврит	Кримсько-татарська	Молдовська	Німецька	Польська	Румунська	Словацька	Угорська
Вінницька обл.	-	-	-	0,40	-	-	2,26	4,18	-	-	-
Волинська обл.	-	-	-	-	-	-	2,69	15,39	-	-	-
Дніпропетровська обл.	-	-	-	13,12	-	-	4,86	3,24	-	-	-
Донецька обл.	-	-	5,11	-	-	-	1,64	-	-	-	-
Житомирська обл.	-	-	-	1,50	-	-	3,21	6,97	-	-	-
Закарпатська обл.	-	-	-	-	-	-	5,82	0,20	12,33	100,00	100,00
Запорізька обл.	1,92	-	-	12,10	-	-	3,97	1,14	-	-	-
Івано-Франківська обл.	-	-	-	-	-	-	6,63	9,79	-	-	-
Київська обл.	2,38	-	-	5,97	16,44	-	4,40	5,98	-	-	-
Кіровоградська обл.	-	-	-	-	-	-	1,86	0,45	-	-	-
Луганська обл.	-	-	-	-	-	-	0,17	-	-	-	-
Львівська обл.	-	-	-	-	-	-	9,92	23,28	-	-	-
Миколаївська обл.	2,14	-	-	-	-	-	2,08	0,10	-	-	-
Одеська обл.	91,25	100,00	39,24	15,39	-	100,00	6,72	0,62	5,03	-	-
Полтавська обл.	-	-	-	-	-	-	2,83	0,22	-	-	-
Рівненська обл.	-	-	-	-	-	-	4,15	7,96	-	-	-
Сумська обл.	-	-	-	-	-	-	1,69	0,09	-	-	-
Тернопільська обл.	-	-	-	-	-	-	4,16	4,22	-	-	-
Харківська обл.	-	-	-	7,41	-	-	5,14	0,18	-	-	-
Херсонська обл.	-	-	2,7	-	83,56	-	1,35	0,49	-	-	-
Хмельницька обл.	-	-	-	-	-	-	3,61	5,77	-	-	-
Черкаська обл.	-	-	-	0,08	-	-	2,58	0,91	-	-	-
Чернівецька обл.	-	-	-	7,19	-	-	3,28	0,59	82,64	-	-
Чернігівська обл.	-	-	-	-	-	-	1,51	0,47	-	-	-
м. Київ	2,31	-	52,95	36,85	-	-	13,46	7,76	-	-	-
Україна	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Складено авторами за: [10].

Як бачимо, німецька й польська мови є найпоширенішими серед цієї категорії мов і вивчаються практично в усіх областях України. Для польської мови виняток становлять Донецька та Луганська області.

Найбільше мов вивчається в Одеській області – 8, причому гагаузька й молдовська мови вивчаються тільки в цій області. По 5 мов викладаються в Закарпатській, Київській областях і в м. Києві, причому словацька й угорська мови вивчаються лише в Закар-

патській області. У Луганській області учні вивчають тільки німецьку мову.

За такого розмаїття мов, що вивчаються, ключовою проблемою стає наявність і підготовка педагогічних кадрів відповідної кваліфікації. У зв'язку з військовими діями на території нашої держави відбувається селективна міграція з переходом в еміграцію конкурентоспроможних, досвідчених фахівців, зокрема зі знанням іноземних мов і визнанням у міжнародній професійній спільноті.

Недостатні матеріальні стимули, серед яких соціально-побутове забезпечення, уповільнюють їх зворотну міграцію, що призводить до дефіциту в Україні кваліфікованих наукових і науково-педагогічних працівників.

Проблема підготовки вчителів іноземної мови порушується в низці наукових публікацій. Зокрема, О. Бігич акцентує увагу на тому, що з-поміж складників системи навчання іноземних мов і культур у закладі вищої освіти важливе місце посідають засоби навчання. У публікаціях з окресленої проблематики наголошується на необхідності оновлення класифікації використовуваних засобів навчання з урахуванням низки сучасних характеристик, як-от мультимедійність, інтерактивність, мобільність тощо, з огляду на світові й вітчизняні тенденції методичної науки. Пропонується авторський підхід до підбору засобів навчання за способом пред'явлення (вербальні, ілюстративні та комбіновані); за дотичним каналом сприйняття студентом чи викладачем навчально-пізнавальної інформації (візуальні, аудіальні, комбіновані (зоро-слухові чи слухо-зорові) засоби навчання іноземних мов і культур) [14].

У науковій праці колективу авторів за редакцією В. Редька приділяється увага проблемі оновлення змісту навчання іноземних мов. Відповідно до викликів концепції «Нова українська школа» істотно змінюються й дістають оновлене розуміння дидактичні та методичні підходи до організації процесу навчання іноземних мов. Такий стан зумовлює потребу в перегляді й уточненні деяких базових науково-теоретичних положень щодо цілей і змісту навчання як у вищих, так і в

середніх закладах освіти. Насамперед це стосується студентів – майбутніх учителів іноземних мов, які навчатимуть учнів іншомовного спілкування в оновлених умовах вітчизняної освіти. Авторами розглядається міжнародний досвід застосування тренінгових технологій у навчанні студентів для набуття певного практичного досвіду виконання професійних функцій, котрі після адаптаційних змін можна впроваджувати в процес фахової підготовки майбутніх учителів-філологів [15].

У Плані заходів з виконання рекомендацій Європейської комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2023 року, затвердженому розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09.02.2024 № 133-р, одним із завдань, покладених на МОН, визначено необхідність забезпечення підготовки й підвищення кваліфікації педагогічних працівників, які викладають мови національних меншин, англійську та інші офіційні мови ЄС, відповідно до визнаних на міжнародному рівні актуальних практик викладання іноземних мов. Це передбачає прийняття нововведень в освітніх програмах спеціальностей 014 «Середня освіта (за предметними спеціальностями)» та 035 «Філологія» підготовки викладачів іноземної мови, а МОН має приділити увагу питанням формування компетентності, визначеної стандартом вищої освіти. Крім того, потребує оновлення Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти.

Нами проаналізовано обсяги випуску за державним замовленням

фахівців із вищою освітою ступеня бакалавра та магістра у 2023 р. за спеціальностями 014 «Середня освіта» і 035 «Філологія».

За спеціальністю 014 «Середня освіта» здійснюється підготовка вчителів для ЗЗСО. Максимальний випуск як для ступеня бакалавра, так і для ступеня магістра спостерігається за спеціалізаціями 014.01 «Українська мова і література» та 014.021 «Англійська мова і література». Розподіл обсягів випуску за державним замовленням фахівців з інших мов, зокрема німецької, польської, французької, іспанської, відображає загальні тенденції у вивченні іноземних мов у ЗЗСО (рис. 2).

Згідно з наказом МОН від 04.03.2024 № 260 [16], із 2024 р за спеціальністю 014 «Середня освіта»

введено спеціалізацію 014.11 «Кримськотатарська мова» та видалено 014.25 «Російська мова».

За спеціальністю 035 «Філологія» підготовка фахівців здійснюється за багатьма освітніми програмами, що дає змогу на професійному рівні вивчити найпоширеніші мови світу. У табл. 5 наведено обсяги випуску за державним замовленням фахівців ступеня бакалавра та магістра за мовами.

Випускники вказаної спеціальності можуть викладати іноземні мови в закладах освіти.

Підсумовуючи викладене, доходимо таких висновків.

1. Актуальність вивчення іноземної мови визначено як один із ключових чинників виконання пріоритетних завдань державної освітньої

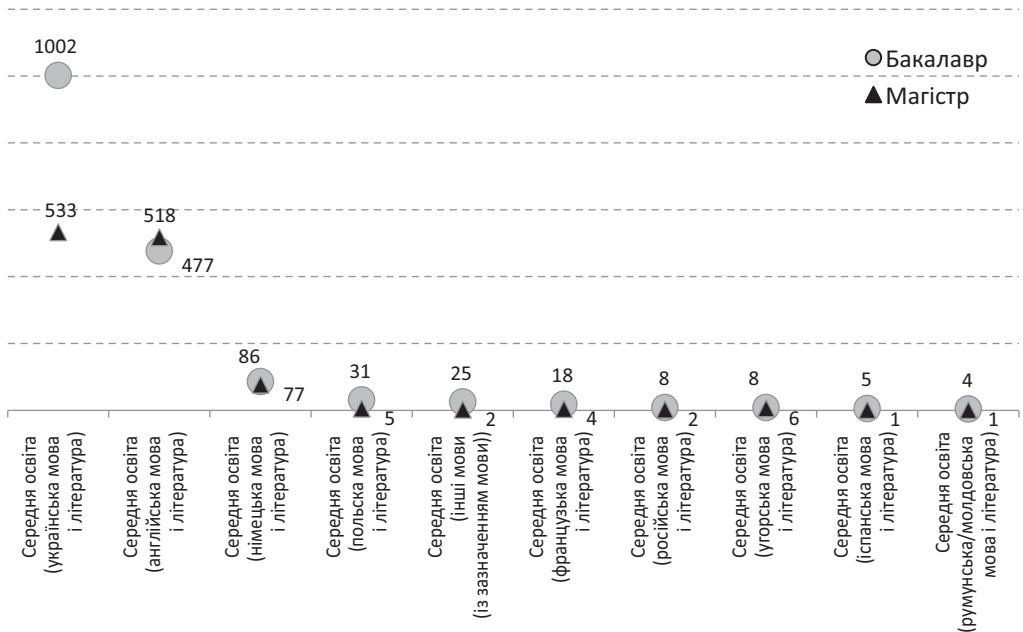


Рис. 2. Обсяги випуску за державним замовленням фахівців ступеня бакалавра й магістра за спеціальністю 014 «Середня освіта» у 2023 р., осіб

Побудовано авторами за даними програмного комплексу «Обсяги прийому та випуску фахівців закладами вищої освіти» у 2023 р.

Таблиця 5

Обсяги випуску за державним замовленням фахівців із вищою освітою за спеціальністю 035 «Філологія», осіб

Мови		Бакалавр	Магістр
Українська мова та література		363	177
Класичні мови та літератури		15	5
Кримськотатарська мова та література		5	6
Новогрецька мова та література		9	4
Германські мови та літератури			
1	Англійська	1184	467
2	Німецька	203	89
3	Шведська	5	3
Романські мови та літератури			
1	Іспанська	60	20
2	Італійська	19	5
3	Португальська	10	2
4	Французька	93	29
Слов'янські мови та літератури			
1	Болгарська	1	3
2	Польська	43	29
3	російська	41	15
4	Сербська	1	–
5	Словацька	2	3
6	Словенська	2	–
7	Хорватська	3	6
8	Чеська	5	7
Східні мови та літератури			
1	Азербайджанська	3	–
2	Арабська	24	6
3	В'єтнамська	2	2
4	Гінді	4	4
5	Іврит	9	–
6	Індонезійська	2	5
7	Китайська	71	27
8	Корейська	12	9
9	Перська	7	7
10	Турецька	24	11
11	Японська	19	10

Складено авторами за даними програмного комплексу «Обсяги прийому та випуску фахівців закладами вищої освіти» у 2023 р.

політики. Володіння хоча б однією іноземною мовою стає невід'ємною умовою успішного розвитку й подальшого зростання особистості.

2. Найпопулярнішою іноземною мовою не тільки в Україні, а й в європейському просторі, є англійська. Її вивчає 97,93 % українських учнів; більш ніж 99 % школярів в Австрії, Іспанії, на Кіпрі; понад 98 % учнів у Франції, Швеції, Італії. Викладається вона з першого класу та переважно

всіма вивчається як перша іноземна. Навчається англійською мовою 24 учні в м. Києві.

3. Серед інших іноземних мов, що вивчаються у ЗЗСО України, найуживанішими є німецька, французька, польська, іспанська. Ці мови переважно вивчаються в 5–12-х класах. Понад 70 % учнів обрали їх другою іноземною мовою. Порівняно з періодом до повномасштабного вторгнення РФ на територію нашої держави

частка учнів, які опановують польську мову, в їх загальному контингенті зросла на 0,55 %.

Основною формою оволодіння всіма іноземними мовами є вивчення їх як самостійного предмета.

4. Крім іноземних мов, у вітчизняних ЗЗСО ведеться навчання й викладається 11 мов національних меншин, до яких належать німецька та польська. Деякі мови національних меншин викладаються тільки в певних областях. Так, учні вивчають гагаузьку мову, навчаються болгарською й молдовською та вчать як самостійний предмет лише в Одеській області; німецькою навчаються в м. Києві; вивчають кримськотатарську мову тільки в Київській області, словацьку й угорську – у Закарпатській області.

5. У вітчизняних ЗЗСО викладається 30 іноземних мов. У контексті євроінтеграції України важливим завданням МОН є забезпечення підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, що викладають мови національних меншин, англійську та інші офіційні мови ЄС, відповідно до визнаних на міжнародному рівні практик викладання іноземних мов. У 2023 р. закладами вищої освіти України за спеціальністю 014 «Середня освіта», спеціалізаціями мов і літератур за державним замовленням було випущено 1665 фахівців ступеня бакалавра та 1 149 фахівців ступеня магістра. Крім того, за спеціальністю 035 «Філологія» випущено 5 799 бакалаврів і 2 362 магістри, які за отриманою кваліфікацією можуть викладати іноземні мови в ЗЗСО.

Список використаних джерел

1. Освіта переможців: Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року / М-во освіти і науки України. 2024. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Strateh.plan.diyalnosti.MON.do.2027.roku.pdf>.
2. Солощенко В. Особливості реалізації предметно-мовного інтегрованого навчання (Clil) як провідної методики навчання іноземних мов у Європі. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Сер.: Педагогічні науки*. 2023. Т. 177. № 21. С. 116–120. DOI: <https://doi.org/10.58407/visnik.232119>.
3. Кремень В. Г., Ляшенко О. І., Локшина О. І. Загальна середня освіта України в контексті освіти країн Європи: тривалість і структура. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2020. Т. 2, № 2. С. 1–10. DOI: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-14-1>.
4. Талалай Ю. Модернізація навчання іноземних мов у старшій школі країн Центральної Європи в умовах мультилінгвізму : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Дрогобич, 2017. 230 с.
5. Фідкевич О., Богданець-Білокаленко Н. Функції багатомовної комунікативної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти з навчанням мов нацменшин. *Український педагогічний журнал*. 2020. № 3. С. 66–74. URL: <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/342>.
6. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>.

7. Гапон В. В., Цоколенко Є. П. Стан та розвиток мовного середовища у процесі навчання в сегменті загальної середньої освіти. *Освітня аналітика України*. 2021. № 4 (15). С. 89–104. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2021-4-89-104>.

8. Лондар С. Л., Литвинчук А. О., Титаренко Н. В., Дронь Т. О. Інформація про поширеність вивчення іноземних мов та мов національних меншин в закладах загальної середньої освіти / ДНУ «Інститут освітньої аналітики». Київ, 2023. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/az_vivchennya-inozemnih-mov-ta-mov-nacz.menshin.pdf.

9. Відомості про мови навчання та вивчення мови як предмета у закладах загальної середньої освіти (без спеціальних ЗЗСО) Міністерства освіти і науки, інших міністерств і відомств та приватних закладах (2020/2021 н. р. та 2021/2022 н. р.) : інформ. бюл. / ДНУ «Інститут освітньої аналітики». 2023. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2023/01/byuleten-d_7_8_2021_2022.xlsx.

10. Відомості про мови навчання та вивчення мови як предмета у закладах загальної середньої освіти (без спеціальних ЗЗСО) (2023/2024 н. р.) : інформ. бюл. / ДНУ «Інститут освітньої аналітики». 2024. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2024/01/byuleten-d_7_8_2023_2024.xlsx.

11. Foreign language learning statistics. *Eurostat*. 2023. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Foreign_language_learning_statistics.

12. Заклади загальної середньої освіти Міністерства освіти і науки України, інших міністерств і відомств та приватні заклади (2021/2022 н. р.) / ДНУ «Інститут освітньої аналітики». 2022. URL: <https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/11/byuleten-zzso-2021-2022.xlsx>.

13. Про корінні народи України : Закон України від 01.07.2021 № 1616-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1616-20#Text>.

14. Бігич О. Сучасні засоби навчання іноземної мови й культури. *Сучасні методики навчання іноземних мов і перекладу в Україні та за її межами* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., м. Переяслав, 30 листоп. 2022 р. Переяслав, 2022. URL: <https://tinyurl.com/vu2a9sx8>.

15. Кончович К. Т., Кравченко Т. М., Білак М. В. Тренінгові технології як складник структурно-функціональної моделі формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до педагогічного спілкування. *Тенденції оновлення змісту навчання іноземних мов у закладах вищої та загальної середньої освіти: виклики Нової української школи* : монографія. Мукачево : МДУ, 2019. С. 7–34. URL: <https://tinyurl.com/msxp7ahv>.

16. Про затвердження Переліку предметних спеціальностей спеціальності 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями), спеціалізацій предметної спеціальності 014.02 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (із зазначенням мови)), спеціалізацій спеціальностей 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) та 016 Спеціальна освіта, за якими здійснюється розміщення державного (регіонального) замовлення : наказ Міністерства освіти і науки України від 04.03.2024 № 260. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-pereliku-predmetnih-specialnostej-specialnosti-014-serednya-osvita-za-predmetnimi-specialnostyami-specializacij-predmetnoyi-specialnosti-01402-serednya-osvita-mova-ta-zarubizhna-literatura>.

Valentyna Gapon

Ph. D. (Pedagogical), SSI "Institute of Educational Analytics", Kyiv, Ukraine, v.gapon@iea.gov.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7521-5450>

Liudmyla Chymbay

SSI "Institute of Educational Analytics", Kyiv, Ukraine, l.chimbay@iea.gov.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4647-2471>

Larysa Popkova

SSI "Institute of Educational Analytics", Kyiv, Ukraine, l.popkova@iea.gov.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9434-1775>

THE STATE OF FOREIGN LANGUAGE LEARNING IN GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS IN THE CONTEXT OF UKRAINE'S INTEGRATION INTO THE EUROPEAN EDUCATION AREA

Abstract. This article presents the findings of a study on the current state of foreign language learning and teaching in the languages spoken by national minorities and indigenous peoples in general secondary education institutions (GSEIs). The authors conducted an analysis of scholarly sources and contemporary legislative acts related to these topics. It is determined that promoting foreign language acquisition is crucial for developing individuals capable of intercultural communication, which is increasingly important in the context of European integration and globalisation. Based on statistical information, the authors analysed trends in the study of foreign languages as independent subjects and as elective courses, as well as the teaching of languages spoken by national minorities in GSEIs. Currently, Ukrainian schools offer instruction in 30 foreign languages worldwide, the most common being English, German, French, Polish and Spanish. A comparative analysis of these findings with data from the European Statistical Office reveals that English language proficiency levels in Ukraine are comparable to those in European Union countries, while proficiency levels in German, French, and Spanish are slightly lower. The article also discusses the results of the analysis of teaching minority languages in GSEIs. Given the diversity of languages taught, a key issue highlighted is the availability and training of teachers with appropriate qualifications. Consequently, the article examines the number of graduates with higher education in philology through state-funded programmes.

Keywords: European integration, foreign languages, multilingual education, European Union, language of instruction, languages of national minorities, training of specialists.

References

1. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2024). *Education of winners : Strategic plan of the Ministry of Education and Science of Ukraine until 2027*. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Strateh.plan.diyalnosti.MON.do.2027.roku.pdf> [in Ukrainian].
2. Soloshchenko, V. (2023). Features of the implementation of content and language integrated learning (CLIL) as a leading teaching method for foreign languages in Europe. *Bulletin of the T.H. Shevchenko National University "Chernihiv Colehium". Series: Pedagogical sciences*, 177(21), 116-120. DOI: <https://doi.org/10.58407/visnik.232119> [in Ukrainian].

3. Kremen, V., Liashenko, O., & Lokshyna, O. (2020). General secondary education of Ukraine in the context of education in the European countries: duration and structure. *Herald of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine*, 2(2), 1-10. DOI: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-14-1> [in Ukrainian].

4. Talalai, Yu. (2017). *Modernization of a foreign language teaching in high school in Central Europe in the context of multilingualism*. (Candidate's thesis). Drohobych [in Ukrainian].

5. Fidkevych, O., & Bohdanets-Biloskalenko, N. (2020). Content and functions of the multilingual communicative competence of pupils of secondary education institutions teaching languages of national minorities. *Ukrainian Educational Journal*, 3, 66-74. Retrieved from <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/342> [in Ukrainian].

6. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2020). *On some issues of state standards of complete general secondary education* (Decree No. 898, September 30). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

7. Gapon, V., & Tsokolenko, Eu. (2021). State and development of the linguistic environment in the learning process in the segment of general secondary education. *Educational Analytics of Ukraine*, 4(15), 89-104. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2021-4-89-104> [in Ukrainian].

8. Londar, S., Lytvynchuk, A., Tytarenko N., & Dron, N. (2023). *Information on the prevalence of studying foreign and national minority languages in general secondary education institutions*. Kyiv. Retrieved from https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/az_vivchennya-inozemnih-mov-ta-mov-nacz.menshin.pdf [in Ukrainian].

9. SSI "Institute of Educational Analytics". (2023). *Information on the languages of instruction and study of language as a subject in general secondary education institutions (without special GSEs) of the Ministry of Education and Science, other ministries and departments, and private institutions (2020/2021 and 2021/2022 academic years)*. Kyiv. Retrieved from https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2023/01/byuleten-d_7_8_2021_2022.xlsx [in Ukrainian].

10. SSI "Institute of Educational Analytics". (2024). *Information on the languages of instruction and study of language as a subject in general secondary education institutions (without special GSE) (2023/2024 academic year)*. Kyiv. Retrieved from https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2024/01/byuleten-d_7_8_2023_2024.xlsx [in Ukrainian].

11. Eurostat. (2023). *Foreign language learning statistics*. Retrieved from https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Foreign_language_learning_statistics.

12. SSI "Institute of Educational Analytics". (2022). *General secondary education institutions of the Ministry of Education and Science of Ukraine, other ministries and departments, and private institutions (2021/2022 academic year)*. Kyiv. Retrieved from <https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/11/byuleten-zzso-2021-2022.xlsx> [in Ukrainian].

13. Verkhovna Rada of Ukraine. (2021). *On the indigenous peoples of Ukraine* (Act No. 1616-IX, July 1). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1616-20#Text> [in Ukrainian].

14. Bihych, O. (2022). Modern means of teaching a foreign language and culture. *Modern methods of teaching foreign languages and translation in Ukraine and abroad*, Proceedings of the 4th International Scientific and Practical Conference. Pereyaslav. Retrieved from <https://tinyurl.com/vu2a9sx8> [in Ukrainian].

15. Konchovych, K. T., Kravchenko, T. M., & Bilak, M. V. (2019). Training technologies as a component of the structural and functional model of future foreign language teachers' readiness for pedagogical communication. *Tendencies of updating the content of foreign language teaching in higher and general secondary education: challenges of the New Ukrainian School*, 7-34. Mukachevo. Retrieved from <https://tinyurl.com/msxp7ahv> [in Ukrainian].

16. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2024). *On approval of the List of subject specialties for specialty 014 Secondary Education (by subject specialties), specializations of subject specialty 014.02 Secondary Education (Language and Foreign Literature (with indication of language)), specializations of specialties 015 Vocational Education (by specializations) and 016 Special Education, for which the state (regional) order is placed* (Order No. 260, March 4). Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-pereliku-predmetnih-specialnostej-specialnosti-014-serednya-osvita-za-predmetnimi-specialnostyami-specializacij-predmetnoyi-specialnosti-01402-serednya-osvita-mova-ta-zarubizhna-literatura> [in Ukrainian].